

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA

ANTONIO TIZZANO

prednesené 16. decembra 2004¹

I — Úvod

1. Prejednávaná vec sa týka prejudiciálnej otázky vzťahujúcej sa na výklad Bruselského dohovoru z roku 1968 o súdnej právomoci a výkone rozhodnutí v občianskych a obchodných veciach [*neoficiálny preklad*] (ďalej len „Bruselský dohovor“ alebo jednoducho „dohovor“)², predloženej Súdnemu dvoru Európskych spoločenstiev zo strany cour d'appel (odvolací súd) de Grenoble (Francúzsko).

2. V krátkosti, vnútroštátny súd sa pýta, či je doložka o volbe právomoci, dojednaná podľa článku 12 ods. 3 Bruselského dohovoru, uplatniteľná vo vzťahu k poistenému alebo oprávnenej osobe z poisťnej zmluvy

v prípade, keď sú tieto subjekty odlišné od poisťníka.

II — Právny rámec

Ustanovenia Bruselského dohovoru

3. Ako je známe, Bruselský dohovor sa uplatňuje na spory v občianskych a obchodných veciach a jeho zámerom je určiť, prostredníctvom ustanovení uvedených v jeho hlave II, právomoc súdnych orgánov zmluvných štátov v rámci súdneho priestoru Spoločenstva.

4. Všeobecné pravidlo, uvedené v článku 2 dohovoru, stanovuje zásadu právomoci súdu s miestnou príslušnosťou určenou podľa bydliska žalovaného. Dohovor však z tohto pravidla zavádza dôležité výnimky, a to tak prostredníctvom stanovenia osobitných právomocí (oddiel 2 hlavy II) alebo výlučných právomocí (oddiel 5), ako aj prostredníctvom

1 — Jazyk prednesu: taliančina.

2 — Dohovor z 27. septembra 1968 o právomoci a výkone súdnych rozhodnutí v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. ES L 299, 1972, s. 32) zmenený a doplnený dohovorom z 9. októbra 1978 o prístupí Dánskeho kráľovstva, Írska a Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska (Ú. v. ES L 304, s. 1, a — zmenené znenie — s. 77), dohovorom z 25. októbra 1982 o prístupí Helénskej republiky (Ú. v. ES L 388, s. 1), dohovorom z 26. mája 1989 o prístupí Španielskeho kráľovstva a Portugalskej republiky (Ú. v. ES L 285, s. 1) a dohovorom z 29. novembra 1996 o prístupí Rakúskej republiky, Fínskej republiky a Švédskeho kráľovstva (Ú. v. ES C 15, 1997, s. 1). Úplné znenie dohovoru je uverejnené v Ú. v. ES C 27, 1998, s. 1.

inštitútu *prorogatio fori* (oddiel 6) v rámci všeobecnej úpravy a tiež prostredníctvom vypracovania podsystémov inšpirovaných inou zásadou, a síce zásadou ochrany slabšej strany (oddiely 3 a 4). Osobitný význam má oddiel 3 hlavy II dohovoru. Z jeho článku 7 totiž vyplýva, že v oblasti poistných zmlúv sa súdna právomoc určí podľa nasledujúcich článkov (8-12a) spôsobom úplne nezávislým od úpravy stanovenej oddielmi 1 a 2 tejto hlavy.

5. Osobitne článok 8 zriaďuje skutočné *forum actoris* v prospech slabšej zmluvnej strany, stanovujúc, že:

„Poistiteľa s bydliskom na území zmluvného štátu možno žalovať:

1. na súdoch zmluvného štátu, na území ktorého má bydlisko, alebo

2. na území iného zmluvného štátu, na súdoch podľa miesta bydliska poistníka...“ [*neoficiálny preklad*]

6. Článok 9 stanovuje, že:

„Z poistenia zodpovednosti... možno poistiteľa okrem toho žalovať na súdoch podľa miesta, kde došlo k poistnej udalosti.“ [*neoficiálny preklad*]

7. Navyše k takto určeným súdom článok 10 prvý odsek dohovoru stanovuje, že „z poistenia zodpovednosti možno poistiteľa pribrať do konania, ktoré začal poškodený proti poistenému, ak to pripúšťa právo zmluvného štátu, ktorého súd koná“. [*neoficiálny preklad*]

8. Pokiaľ ide o prípady, v ktorých žalobu podáva poistiteľ, článok 11 stanovuje, že tento „môže začať konanie len na súdoch zmluvného štátu, v ktorom má žalovaný bydlisko, bez ohľadu na to, či je tento poistníkom, poisteným alebo oprávneným z poistenia“ [*neoficiálny preklad*].

9. V prejednávanej veci má osobitný význam článok 12 dohovoru, ktorý stanovuje, že od práve uvedených ustanovení sa možno odchýliť „len dohodou:

1. dojednanou po vzniku sporu, alebo

2. ktorá umožňuje poisníkov, poisťencovi alebo oprávnenému z poistenia začať konanie na iných súdoch, ako sú uvedené v tomto oddieli, alebo
- (b) vo forme, ktorá je v súlade s praxou, ktorú medzi sebou zaviedli účastníci zmluvy, alebo
3. dojednanej medzi poisníkom a poisťiteľom, ak obaja majú bydlisko v tom istom zmluvnom štáte, ak táto dohoda dáva právomoc súdom tohto štátu, aj keď k poistnej udalosti došlo v zahraničí, za predpokladu, že takáto dohoda nie je v rozpore s právnym poriadkom tohto štátu..." [*neoficiálny preklad*]
- (c) v medzinárodnom obchode vo forme, ktorá je v súlade so zvyklosťami, ktoré sú alebo majú byť účastníkom zmluvy známe a ktorá je v takomto obchode dobre známa a pravidelne dodržiavaná.

10. Vo vzťahu k dohode o právomoci je potrebné nakoniec pripomenúť článok 17 dohovoru, ktorý stanovuje, že:

...

„[1]. „Ak sa účastníci zmluvy, z ktorých jeden alebo viacerí majú bydlisko v zmluvnom štáte, dohodli, že súd alebo súdy zmluvného štátu majú právomoc na riešenie sporov, ktoré vznikli alebo môžu vzniknúť v súvislosti s konkrétnym právnym vzťahom, potom má výlučnú právomoc tento súd alebo tieto súdy. Takáto dohoda o voľbe právomoci musí byť buď

[4]. Dohody alebo ustanovenia listiny zriaďujúcej poručnícky fond o voľbe právomoci sú právne neúčinné, ak sú v rozpore s článkami 12 alebo 15 alebo ak súdy, ktorých právomoc sa má nimi vylúčiť, majú výlučnú právomoc podľa článku 16.

(a) písomná alebo písomne potvrdená,

[5]. Ak sa dohoda o voľbe právomoci uzavrela len v prospech jedného z účastníkov, tento účastník si zachováva právo podať žalobu na inom súde, ktorý má právomoc podľa ustanovení tohto dohovoru.“ *[neoficiálny preklad]*

terie du Chatelard (ďalej len „Laiterie du Chatelard“) v Eydoche (Francúzsko), pozostávajúce z uloženia sendvičových panelov vyrobených vtedajšou Plast'Europ, s jadrom z polyuretánu, vstreknutým medzi dve časti.

III — Skutkový stav a konanie

11. Société Financière et Industrielle du Peloux (ďalej len „SFIP“), predtým SA Plast'Europ, je dcérskou spoločnosťou spoločnosti Recticel SA založenej podľa belgického práva (ďalej len „Recticel“).

12. V roku 1988 Recticel poistila seba a svoje európske dcérske spoločnosti, medzi nimi aj SFIP, podpísaním poistnej zmluvy so skupinou belgických poisťiteľov.

13. Doložka K poistnej zmluvy stanovuje, že: „v prípade sporov vyplývajúcich z tejto zmluvy sa Spoločnosť podriadi právomoci súdov miestne príslušných podľa bydliska Poistníka“.

14. V priebehu roka 1990 vykonala spoločnosť SARL Calland Réalisations, založená podľa francúzskeho práva, izolačné práce pre spoločnosť SA Établissements Bernard Lai-

15. Znalecký posudok odhalil existenciu konštrukčných a výrobných nedostatkov vyššie uvedených panelov a stanovil, že v dôsledku týchto väd boli priestory, v ktorých Laiterie du Chatelard vykonávala svoju činnosť, nevhodné na ich účelové určenie.

16. S cieľom získať náhradu utrpenej škody podala táto spoločnosť 1. a 12. marca 2001 žaloby pred Tribunal de grande instance de Bourgoin-Jallieu (Francúzsko) na a) SA Abeille Assurances, poisťiteľa spoločnosti SARL Calland Réalisations, b) SFIP, c) SMABTP, poisťiteľa zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone povolania SFIP, d) SA AXA Global Risks a na e) SA Zurich International, poisťiteľa zodpovednosti za škodu SFIP.

17. V priebehu takto začatého konania SFIP vyzvala v zmysle článku 10 prvého odseku Bruselského dohovoru na pristúpenie do konania všetkých belgických poisťiteľov, ktorí v roku 1988 uzavreli skupinovú poistnú zmluvu s Recticel.

18. Belgickí poisťovatelia vyzvaní na pristúpenie do konania vzniesli námietku miestnej nepríslušnosti Tribunal de grande instance de Bourgoin-Jallieu, pričom sa odvolali na účinnosť doložky K poisťovej zmluvy, podľa ktorej je súdom príslušným rozhodovať o spore súd miestne príslušný podľa bydliska Recticel, teda Tribunal de première instance de Bruxelles.

19. Tribunal de grande instance de Bourgoin-Jallieu rozsudkom z 13. septembra 2002 vyhovel námietke vznesenej belgickými poisťovateľmi a stanovil, že belgický súd je príslušný rozhodnúť o výzve SFIP voči uvedeným poisťovateľom na pristúpenie do konania.

20. SFIP podala proti tomuto rozsudku námietku nepríslušnosti na cour d'appel de Grenoble, ktorý, majúc pochybnosti o výklade Bruselského dohovoru, prerušil konanie a predložil Súdnemu dvoru v zmysle Luxemburského protokolu z 3. júna 1971³ nasledujúcu prejudiciálnu otázku:

„Je poistený, ktorý je oprávnenou osobou z poisťovej zmluvy, ktorú na jeho účet uzavrel poisťovník (osoba, ktorá poisťovnú zmluvu podpísala) s poisťovateľom, pričom majú obaja bydlisko v tom istom členskom štáte, viazaný

doložkou o voľbe právomoci tohto členského štátu, keď on osobne túto doložku neschválil, škoda nastala v inom členskom štáte a keď on podal na súde tohto štátu žalobu proti poisťovateľom, ktorí majú bydlisko v tomto inom štáte?“

21. V takto začatom konaní predložili písomné pripomienky francúzska vláda, vláda Spojeného kráľovstva, Komisia a poisťovacie spoločnosti Gerling Konzern, Mutuelles du Mans, Axa Belgium, Zurich International Belgique, Ace Insurance, Fortis Corporate Insurance (ďalej len „poisťovacie spoločnosti“).

22. Na pojednávaní 27. októbra 2004 vystúpili Axa Belgium, Gerling Konzern, Francúzsko, Spojené kráľovstvo a Komisia.

IV — Právna analýza

23. Vnútroštátny súd sa prejudiciálnou otázkou v podstate pýta, či je doložka o voľbe právomoci, dojednaná v súlade s článkom 12 ods. 3 Bruselského dohovoru, uplatniteľná voči poistenému alebo oprávnenej osobe

3 — Ú. v. ES L 204, 1975, s. 28.

z poistnej zmluvy v prípade, keď tieto subjekty nie sú poisťníkom poistnej zmluvy a majú sídlo (alebo bydlisko) v inom zmluvnom štáte ako poisťník (a poisťiteľ).

24. Zúčastnené strany vo svojich pripomienkach uvedených pred Súdny dvorom poskytli na túto otázku protichodné odpovede.

25. Podľa prvého názoru hájeného Komisiou odôvodneniami, s ktorými sa v prípade potreby budem zaoberať neskôr, nemožno doložku o voľbe právomoci, obsiahnutú v zmluve podpísanej poisťiteľom a poisťníkom v záujme tretej strany, voči tejto tretej strane uplatňovať. Podľa Komisie preto v danej veci nie je doložka podpísaná Recticelom a poisťovacími spoločnosťami uplatniteľná voči SFIP.

26. Iný názor má naopak Spojené kráľovstvo a poisťovacie spoločnosti, podľa ktorých je táto doložka v každom prípade uplatniteľná voči tretej poistenej strane, teda v predmetnej veci voči SFIP.

27. K tejto argumentačnej línii sa na pojednávaní pripojila aj francúzska vláda, ktorá však v písomných pripomienkach starostlivo rozanalyzovala obidve protichodné tézy, považujúc ich obe za prijateľné.

28. Na zaujatie stanoviska k týmto dvom tézám je predovšetkým potrebné rýchlo nahliadnúť do všetkých ustanovení, ktoré dohovor venuje voľbe právomoci v oblasti poistných zmlúv.

29. V tomto smere pripomínam, že pravidlá týkajúce sa právomoci v oddieli 3 dohovoru zodpovedajú požiadavke ochrany subjektov, ktorými sú poisťník, poistený a oprávnená tretia strana, ktorí „sú vo väčšine prípadov postavení pred vopred spísanú zmluvu, o ustanoveniach ktorej už nemožno ďalej rokovať, a ktorí sú hospodársky slabšou stranou“⁴ zmluvného poisťovacieho vzťahu.

30. Táto ochrana je zabezpečená hlavne dvoma spôsobmi. Ak podá žalobu poisťiteľ, článok 11 dohovoru priznáva právomoc výlučne súdu určenému podľa bydliska slabšej strany. Ak však žalobu podá slabšia strana tohto vzťahu, v zmysle článku 8 ods. 1 a 2 dohovoru má táto strana možnosť žalovať poisťiteľa nielen na súde určenom podľa jeho bydliska, ale aj na súde určenom podľa bydliska poisťníka.

⁴ — Rozsudok z 13. júla 2000, Group Josi Reinsurance Company SA, C-412/98, Zb. s. I-5925, bod 64; pozri tiež rozsudok zo 14. júla 1983, Gerling, 201/82, Zb. s. 2503, bod 17.

31. Týmto súdom patria tiež ďalšie dve osobitné právomoci v oblasti poistenia zodpovednosti stanovené článkami 9 a 10 dohovoru.

32. Osobitne článok 9 upresňuje, pokiaľ ide o to, čo nás v predmetnej veci zaujíma, že poisťiteľa možno žalovať aj na súde určenom podľa miesta, kde došlo k poistnej udalosti. Článok 10 prvý odsek naopak stanovuje, že poistený môže pribrať poisťiteľa do konania, ktoré začal poškodený proti poistenému, ak to pripúšťa právo zmluvného štátu, ktorého súd koná.

33. Ochrana slabšej strany poistného vzťahu je nakoniec doplnená tým, že prípadné derogačné doložky voči súdom, určeným podľa ostatných vyššie uvedených ustanovení oddielu 3, podliehajú prísny podmienkam.

34. Článok 12 dohovoru totiž stanovuje, že od ustanovení určujúcich právomoc v oblasti poistenia sa možno odchýliť len dojednaním doložky o voľbe právomoci. Stanovuje však zároveň podmienky smerujúce k zabráneniu toho, aby tieto doložky poškodili slabšiu stranu poistného vzťahu. Je totiž potrebné, aby i) táto strana vyjadrila po začatí sporu výslovný súhlas s účinkami doložky (článok 12 ods. 1); ii) zvolený súd bol v súlade

s ochranou jej záujmov (článok 12 ods. 2 a 3); iii) žiadna zo strán nepotrebovala ochranu (článok 12 ods. 4 a 5).

35. Takto okrem toho, že dohovor ochraňuje zásadu autonómie zmluvných strán, ktorej priznáva osobitný význam⁵, bráni zároveň tomu, aby cieľ ochrany slabšej strany nebol ohrozený dojednaním doložiek o voľbe právomoci nanútených zo strany poisťiteľov v dôsledku väčšej zmluvnej moci, ktorou disponujú.

36. To je objasnené, teraz prejdem k hlbšej analýze článku 12 ods. 3 dohovoru, ktorý pre prejednávanú vec nepochybne predstavuje hlavné ustanovenie.

37. Ako sme videli, toto ustanovenie uvádza, že strany poistnej zmluvy sa môžu odchýliť od vyššie uvedených základných kritérií určujúcich právomoc vložím do samotnej zmluvy doložkou „dojednanou medzi poisťníkom a poisťiteľom, ak obaja majú bydlisko v tom istom zmluvnom štáte, ak táto dohoda dáva právomoc súdom tohto štátu, aj keď k poistnej udalosti došlo v zahraničí, za predpokladu, že takáto dohoda nie je v rozpore s právnym poriadkom tohto štátu“ [*neoficiálny preklad*].

5 — Pozri rozsudok z 9. novembra 1978, Meeth, 23/78, Zb. s. 2133, bod 5.

38. Predbežne je potrebné konštatovať, že hlavným zámerom tejto výnimky je umožniť poisťiteľovi vylúčiť, aby boli voči nemu uplatnené právomoci stanovené článkami 9 a 10 dohovoru. Touto doložkou sa bude môcť poisťiteľ vyhnúť jednak tomu, aby bol žalovaným pred súdom miesta, kde došlo k poistnej udalosti (článok 9), a tiež aby bol poisteným pribránym do konania pred súd, na ktorom poškodený zažaloval poisteného (článok 10).⁶

39. Pri pozornom skúmaní však vyplynie, že takáto dohoda poisťníka nemôže poškodiť, keďže predpokladom pre potvrdenie právomoci súdu tohto štátu je, že poisťník a poisťiteľ majú bydlisko alebo sídlo v tom istom štáte.

40. Problémy však vzniknú vtedy, keď sa tak ako v predmetnej veci osoba poisteného nezhoduje s osobou poisťníka, a poistený má hlavné sídlo v inom členskom štáte ako poisťník a poisťiteľ.

41. Ako som už naznačil, Komisia sa v tomto smere domnieva, že požiadavka

6 — Pripomínam, že poškodený by mohol podať žalobu na súd určený podľa sídla alebo bydliska poisteného alebo na súd miesta, kde došlo k poistnej udalosti, pri uplatnení, pomerne, článku 2 a článku 5 ods. 3 dohovoru.

ochrany poisteného ako tretej strany bráni tomu, aby bolo možné doložku o voľbe právomoci považovať voči nemu za uplatniteľnú.

42. Naproti tomu Spojené kráľovstvo a poisťovacie spoločnosti sa pri tvrdení, že napriek dojednaniu doložky medzi poisťníkom a poisťiteľom je táto uplatniteľná voči poistenému, odvolávajú okrem argumentov, ktoré uvediem neskôr, tiež na požiadavku právnej istoty. Podľa ich názoru by totiž iba týmto spôsobom mohol byť skutočne chránený záujem poisťiteľa, a to osobitne v konaniach v oblasti poistenia zodpovednosti, byť žalovaný pred jediným vopred určeným súdom.

43. Pokiaľ ide o mňa, nazdávam sa, že znenie článku 12 ods. 3 neponúka na túto otázku jasnú odpoveď. Toto ustanovenie sa totiž obmedzuje na upresnenie podmienok, ktoré musí spĺňať doložka o voľbe právomoci, ktorú toto ustanovenie zavádza bez toho, aby sa zmenilo o bode, ktorý je sporným v predmetnej veci. Dokazuje to napokon aj samotný fakt, že vedľajší účastníci konania dospeli s ohľadom na doslovný výklad tohto ustanovenia k odlišným záverom.

44. Podľa Spojeného kráľovstva totiž formulácia článku 12 ods. 3 dohovoru dokazuje, že doložka o voľbe právomoci, ktorá je v súlade s požiadavkami v ňom stanovenými, je plne uplatniteľná aj voči poistenému ako tretej strane a voči oprávnenej osobe. Podľa jeho

názoru ak chceli zmluvné strany zaobchádzať voči týmto subjektom inak ako voči poisťníkovi, takým spôsobom, že doložka o voľbe právomoci, ktorá bola platne dohodnutá, by nemohla byť voči nim uplatnená, nemali by žiaden problém výslovne to vyhlásiť. Keď chcel totiž dohovor odlišiť poisťníka od ostatných subjektov, urobil to otvorene. Tak je to napríklad v prípade článku 12 ods. 2, ktorý potvrdzuje prípustnosť doložky o voľbe právomoci, ktorá „umožňuje poisťníkovi, poistenému alebo oprávnenej osobe podať žalobu na iné súdy, ako sú uvedené v tomto oddieli“ [neoficiálny preklad].⁷ Chýbajúce rozlíšenie v článku 12 ods. 3 medzi situáciou poisťníka a ostatných subjektov má podľa Spojeného kráľovstva za následok, uvažujúc *a contrario*, stotožnenie týchto situácií, a teda uplatniteľnosť doložiek založených na tomto ustanovení voči tretím stranám.

45. Na druhej strane, pokračuje Spojené kráľovstvo, tvrdiť, že zámerom článku 12 ods. 3 je ochraňovať poisteného ako tretiu stranu a oprávneného odlišným spôsobom ako poisťníka, by znamenalo vykonať neprijateľný „tvorivý výklad“ ustanovenia, zavádzajúc obmedzenie uplatniteľnosti doložky, ktoré článok 12 nestanovuje priamo ani nepriamo.

46. Na podporu svojej tézy Spojené kráľovstvo odkazuje aj na právny nástroj, ktorý

nasledoval po dohovore, teda na nariadenie Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (ďalej len „nariadenie č. 44/2001“)⁸. V ustanovení nariadenia, ktoré zodpovedá článku 12 ods. 3 dohovoru, teda v článku 13 ods. 3, sa totiž nehovorí o poistenom ako tretej strane alebo o oprávnenej osobe, hoci odvolania na tieto subjekty boli uvedené v iných ustanoveniach týkajúcich sa určenia právomoci v oblasti poistenia, a predovšetkým v článku 9 ods. 1 písm. b), ktorý zodpovedá článku 8 ods. 2 dohovoru.⁹

47. To by podľa tejto vlády potvrdzovalo, že ak bolo zámerom vložiť osobitné ustanovenia pre poisteného ako tretiu stranu a pre oprávneného, bolo tak urobené *expressis verbis*.

48. Opačný názor zastáva Komisia, podľa ktorej sa z neuvedenia poisteného ako tretej strany a oprávnenej osoby v článku 12 ods. 3 dohovoru musí vyvodiť, že tieto subjekty sa nachádzajú v odlišnej situácii ako poisťník. Napokon, pokračuje Komisia, prevracajú

8 — Ú. v. ES L 12, 2001, s. 1; Mim. vyd. 19/004, s. 42.

9 — V zmysle tohto posledného ustanovenia poistiteľa s bydliskom na území členského štátu možno žalovať „na súdoch členského štátu, na území ktorého má bydlisko“. Článok 9 ods. 1 písm. b) nariadenia č. 44/2001 naopak stanovuje, že ten istý subjekt možno žalovať „na území iného členského štátu, ak žalobu podal poisťník, poistený alebo oprávnený z poistenia, na súdoch podľa miesta bydliska žalobcu“.

7 — Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

tvrdenie Spojeného kráľovstva, ak by chcel dohovor stotožniť úpravu vzťahujúcu sa na tieto tri subjekty, urobil by to výslovne, tak ako to urobil v spomenutom článku 12 ods. 2.

článku 12 dohovoru, ktorý vychádza z odlišnej logiky ako odsek 3 tohto ustanovenia. Ako už totiž bolo uvedené, odsek 2 ustanovenia povoľuje doložky o volbe právomoci, ktoré „umožňujú poistníkovi, poistenému alebo oprávnenej osobe podať žalobu na iné súdy, ako sú uvedené v tomto oddieli“ [neoficiálny preklad].

49. Táto výrazná odlišnosť názorov podľa mňa potvrdzuje, že znenie článku 12 ods. 3 neposkytuje presné a nepopierateľné údaje o dosahu tohto ustanovenia.

50. Na druhej strane tiež neverím tomu, že objasnenie v tomto smere ponúka judikatúra Súdneho dvora, a osobitne rozsudok Gerling¹⁰, na ktorý odkazujú vedľajší účastníci konania pri opätovnom odvodzovaní argumentov z tohto rozsudku na podporu vlastných téz.

52. Je teda jasné, že takáto doložka nemôže privediť ujmu slabším stranám poistného vzťahu, keďže jej cieľom nie je vylúčenie pravidiel o určení právomoci, stanovených dohovorom v oblasti poistných zmlúv, ale táto doložka pridáva ďalší súd k tým, ktoré sú príslušné konať na základe týchto noriem. Ochrana slabších strán poistného vzťahu je teda zabezpečená a dokonca posilnená.

53. Doložky podľa článku 12 ods. 3 však stanovujú právomoc, ktorá vylučuje ostatné možnosti uvedené príslušnými ustanoveniami oddielu 3 dohovoru. Ich uplatniteľnosť voči tretím osobám by teda mohla byť priznaná jedine vtedy, ak by to neohrozilo tie požiadavky ochrany poisteného, ktoré charakterizujú ustanovenia dohovoru v tejto oblasti.

51. Je totiž pravda, že Súdny dvor v tomto prípade priznal, že pokiaľ ide o poistnú zmluvu medzi poistiteľom a poistníkom, uzavretú v mene poistníka a v prospech tretích osôb, tieto tretie osoby môžu uplatňovať voči poistiteľovi doložku o volbe právomoci, zaradenú do poistnej zmluvy.¹¹ Je však tiež pravda, že doložka, o ktorú išlo v danej veci, bola založená na odseku 2

54. Vychádzajúc teda z tejto odlišnej inšpirácie a účinkov daných dvoch ustanovení, nemožno podľa môjho názoru považovať za odôvodnenú tézu vlády Spojeného kráľovstva a poisťovacích spoločností, podľa ktorej ak

¹⁰ — Rozsudok Gerling, už citovaný.

¹¹ — Tamže, bod 20.

judikatúra priznala, že poistený môže využiť doložku o volbe právomoci na základe článku 12 ods. 2 dohovoru, neexistuje žiaden dôvod, aby bola voči nemu vylúčená uplatniteľnosť doložky podľa článku 12 ods. 3.

55. Tak ako znenie tohto ustanovenia, ani relevantná judikatúra Spoločenstva nepo-
núka v konečnom dôsledku spoľahlivé východiská pre zodpovedanie prejudiciálnej otázky. Neostáva teda nič iné než vykonať systematický výklad ustanovení dohovoru v oblasti poisťných zmlúv.

56. V tomto smere je vhodné hneď pripomenúť, že cieľom týchto ustanovení, ako už bolo viackrát zdôraznené, je ochrana slabších strán poisťného vzťahu, to znamená poistníka, poisteného a oprávnenej osoby.

57. Ak by sa vychádzalo z tejto perspektívy, pre zodpovedanie otázky by bolo potrebné zistiť, či v prípade žaloby o náhradu škody podanej poškodeným proti zodpovednému subjektu, poistenému pre prípad rizika v rámci občianskoprávnej zodpovednosti, ale ktorý nie je poistníkom poisťnej zmluvy, môže tento poistený subjekt zodpovedný za škodu skutočne utrpieť ujmu z dôvodu uplatnenia doložky o volbe právomoci, obsiahnutej v poisťnej zmluve.

58. Na tento účel pripomínam, že v oblasti občianskoprávnej zodpovednosti môže poškodený žalovať poisteného zodpovedného nielen pred súdom príslušným podľa jeho bydliska (článok 2 dohovoru), ale aj pred súdom miesta, kde došlo k poisťnej udalosti (článok 5 ods. 3 dohovoru).

59. Ako subjekt poistený pre prípad občianskoprávnej zodpovednosti by na základe ustanovenia článku 10 prvého odseku dohovoru bol v jeho vzťahoch s poistiteľom v oboch predpokladoch náležite chránený.

60. V prvom prípade by totiž poistený mohol vyzvať poistiteľa na prístupenie do konania pred súd miestne príslušný podľa jeho vlastného bydliska. V druhom prípade by volba začať konanie s poistiteľom pred iným súdom bola úplne ponechaná na posúdenie poisteného. Tento totiž môže prizvať poistiteľa do konania pred súd *forum delicti*, ktorý je užšie prepojený s prejednávanou vecou, alebo podať samostatnú žalobu proti poistiteľovi pred súdom miestne príslušným podľa jeho bydliska.

61. Ak by v tomto scenári vstúpila do hry doložka o volbe právomoci stanovená článkom 12 ods. 3 dohovoru, poistený, ktorý je zároveň zmluvnou stranou poisťnej zmluvy a ktorého poškodený žaluje pred súdom, kde

nastala poisťná udalosť, v dôsledku tejto doložky by nemohol prizvať poisťiteľa pred tento súd, ale mohol by svoje nároky uplatniť samostatnou žalobou na súde miestne príslušnom podľa jeho vlastného bydliska (ktorý je v uvedenej hypotéze spoločný). Preto by doložka o voľbe právomoci nebola nenapraviteľne v rozpore s cieľom ochrany slabšej strany, ktorý charakterizuje celý oddiel dohovoru zaoberajúci sa poistením.

oprávnená osoba, nezhoduje so štátom, v ktorom majú spoločné bydlisko poisťiteľ a poisťník, v dôsledku uplatnenia doložky voči nim by im zanikla možnosť, na rozdiel od toho, čo by nastalo voči poisťníkovi, podať žalobu na súde štátu, v ktorom majú vlastné bydlisko.

62. Ak by však išlo, tak ako v prejednávacom prípade, o poisteného, ktorý je *treťou stranou vo vzťahu k poisťnej zmluve*, ktorý má (ako v danom prípade) bydlisko v inom členskom štáte ako poisťiteľ, doložka o voľbe právomoci by poisteného zbavila možnosti konať pred súdom miesta, kde došlo k poisťnej udalosti, ako aj pred súdom miestne príslušným podľa jeho vlastného bydliska, nútiac ho uplatniť svoje nároky voči poisťiteľovi na súde miestne príslušnom podľa bydliska poisťiteľa.

64. Je však jasné, že ak by to bolo tak, požiadavky ochrany slabších strán, ktoré charakterizujú oddiel 3 dohovoru, by boli vážne zmarené.

65. Na druhej strane pri sledovaní posudzovanej tézy by sa malo dôjsť k tomuto istému záveru, aj keby žalobu podal poisťiteľ voči poistenému ako tretej strane.

63. Nedalo by sa teda povedať, ako tvrdí Spojené kráľovstvo a poisťovacie spoločnosti, že neuplatniteľnosť doložky voči poistenému ako tretej strane alebo voči oprávnenej osobe by spôsobila, že táto poisťná zmluva by zverila týmto subjektom viac práv ako dáva poisťníkovi, voči ktorému naopak doložka môže byť uplatnená. Ako sme totiž práve videli, keď sa štát (tak ako v prejednávacom prípade), v ktorom má obvyklé bydlisko alebo sídlo poistený ako tretia strana alebo

66. V takomto prípade totiž článok 11 dohovoru stanovuje, vo všeobecnej rovine (a z viackrát spomenutých dôvodov ochrany slabšej strany), že poisťiteľ môže podať žalobu len „na súdoch zmluvného štátu, v ktorom má žalovaný bydlisko, bez ohľadu na to, či je tento poisťníkom, poisteným alebo oprávnenou osobou“ [*neoficiálny preklad*].

67. Ak by však bola doložka o voľbe právomoci stanovená podľa článku 12 ods. 3 a bola

by uplatniteľná voči poistenému ako tretej strane, ochrana poskytnutá článkom 11 by bola nevyhnutne ohrozená, keďže slabšia strana by bola žalovaná pred súdom s miestnou príslušnosťou určenou podľa bydliska poistiteľa.

byť chránený normami právomoci, ktoré lepšie chránia jej [jeho — *neoficiálny preklad*] záujmy než všeobecné normy právomoci“.

68. Na základe podobných dôvodov možno namietnuť aj proti tvrdeniu, ktoré sa Spojené kráľovstvo snaží vyvodit' z citovaného nariadenia č. 44/2001, ktoré nahradilo Bruselský dohovor; poukazujúc na podstatnú zhodu medzi článkom 13 nariadenia a článkom 12 dohovoru (pozri bod 46 a nasl. vyššie)

71. Na ten účel článok 9 ods. 1 písm. b) nariadenia č. 44/2001 posilnil ochranu slabších strán poistného vzťahu oproti tomu, čo stanovuje dohovor; možnosťou žalovať poistiteľa nielen na súde určenom podľa jeho bydliska, ale aj „na území iného členského štátu, *ak žalobu podal poistník, poistený alebo oprávnený z poistenia, na súdoch podľa miesta bydliska žalobcu*“.¹³

69. V tomto ohľade musím predovšetkým poznamenať, že hoci ustanovenia tohto nariadenia nie sú na prejednávajúcu vec uplatniteľné¹², zmeny, ktoré toto nariadenie prináša v danej oblasti, majú napriek tomu na účely prejednávanej veci význam, a to práve kvôli podstatnej zhode, o ktorej som práve hovoril.

72. Týmto spôsobom namiesto stanovenia výlučnej právomoci súdu určeného podľa bydliska poistníka článkom 8 ods. 2 Bruselského dohovoru nariadenie č. 44/2001 priznáva poistenému ako tretej strane tiež možnosť, ktorou platný dohovor nedisponoval, žalovať poistiteľa pred súdom určeným podľa svojho vlastného bydliska.

70. Na základe toho pripomínam, že odvodnenie č. 13 nariadenia uvádza, že „v oblasti poistenia... by slabší účastník mal

73. Ak sa nariadenie, hoci priznalo ochrane slabších strán odlišných od poistníka väčšiu pozornosť, nesnažilo zmeniť ustanovenie uvedené v článku 12 ods. 3 dohovoru a prevzalo od neho v podstate rovnaké termíny (práve článkom 13 ods. 3), podľa

12 — Článok 66 ods. 1 nariadenia č. 44/2001 stanovuje, že: „Toto nariadenie sa uplatní len na konania začaté a listiny úradne vyhotovené alebo zaregistrované ako verejné listiny po nadobudnutí jeho účinnosti“, stanovenej na 1. marec 2002. Ako je však zrejmé, SA Établissements Bernard Laiterie du Chatelard podala žalobu vo veci I. marca 2001.

13 — Kurzlvou zvýraznil generálny advokát.

môjho názoru to znamená, že normotvorca Spoločenstva musel vychádzať z predpokladu, že doložky o voľbe právomoci založené na uvedenom ustanovení nemôžu byť voči týmto subjektom uplatnené.

k uprednostneniu tej, podľa ktorej doložka o voľbe právomoci podľa článku 12 ods. 3 dohovoru nemôže byť uplatnená voči poistenému, ktorý je vo vzťahu k poisťnej zmluve treťou stranou.

74. Ak by sa totiž pripustilo, že taká doložka o voľbe právomoci, ako sú doložky stanovené článkom 12 ods. 3 dohovoru a analogicky článkom 13 ods. 3 nariadenia, je uplatniteľná aj voči poistenému ako tretej strane a voči oprávnenej osobe, ktoré majú bydlisko v inom členskom štáte, títo posledne uvedení by boli nevyhnutne prinútení podať žalobu na súd miestne príslušný podľa bydliska poistiteľa, strácajúc tým možnosť, ktorú už stanovil dohovor a potvrdilo nariadenie¹⁴, uplatniť svoje nároky pred súdom *forum delicti*, ako aj možnosť zavedenú v ich prospech článkom 9 ods. 1 písm. b) nariadenia, podať žalobu na súde miestne príslušnom podľa bydliska.

77. Aby to však bolo úplné, je potrebné ešte preskúmať námietky, ktoré proti tejto téze vzniesli poisťovacie spoločnosti a vláda Spojeného kráľovstva.

78. Ako bolo naznačené, prvá z týchto námietok poukazuje na požiadavku právnej istoty. Poistiteľ by mal s istotou vedieť, už v okamihu uzavretia poisťnej zmluvy, ktorý súd je príslušný pre všetky spory, ktoré z nej môžu vyplynúť, lenže to by pri sledovaní tézy o neuplatniteľnosti doložky o voľbe právomoci nebolo možné.

75. Pripomínam ešte raz, že to by bolo nezlučiteľné s cieľmi ochrany slabšej strany poisťného vzťahu, sledovanými právnou úpravou Spoločenstva.

76. Zdá sa mi teda, že spomedzi téz, ktorými sa tu zaoberám, všetky tieto úvahy systematického charakteru vedú skôr

79. Musím však namietnuť, že táto téza nemusí poistiteľovi brániť vopred vedieť, na ktorých súdoch by mohol byť žalovaný. Ako je totiž známe, vo väčšine poisťných zmlúv uzavretých v záujme alebo v prospech tretej strany poistník v okamihu uzavretia zmluvy oznámi poistiteľovi osobné údaje tejto tretej strany, takže poistiteľ je tým náležite informovaný o súdoch eventuálne príslušných pre rozhodovanie o sporoch, ktoré by mal s tretím poisteným alebo oprávnenu osobou.

14 — Pomerne články 9 a 10.

80. Na druhom mieste poisťovacie spoločnosti uvádzajú, že téza o neuplatiteľnosti doložky by ohrozila jednotný výklad dohovoru, a to z dôvodu možnej existencie protichodných rozhodnutí o tej istej veci.

81. Nazdávam sa však, že na túto námietku možno ľahko odpovedať tým, že jednotné uplatnenie dohovoru a požiadavka zabrániť protichodným rozhodnutiam sú plne zabezpečené právomocou Súdneho dvora uskutočňovať výklad noriem, ako aj súhrnom ustanovení o litispendencii a o súvisiacich veciach.

82. Spojené kráľovstvo a poisťovacie spoločnosti tiež namietajú, že požiadavka ochrany slabšej strany nie je v prejednávanej veci potrebná od okamihu, odkedy sú Recticel a jeho dcérske spoločnosti spoločnosťami národného a európskeho významu, schopné jednať z tohto dôvodu s poisťiteľmi na rovnocennej úrovni. Dôkazom toho má byť podľa nich skutočnosť, že doložka o voľbe právomoci nebola spoločnosti Recticel nanútená, ale bola ňou výslovne žiadaná.

83. Táto námietka sa mi nezdá byť prijateľná, a to aj keby som odhliadol od skutočnosti, že z povahy výkladu, ktorý Súdny dvor vykonáva v rámci právomoci v oblasti prejudiciálnych otázok vyplýva, že sa nemá vzťahovať iba na prejednaný prípad.

84. Pripomínam totiž, že požiadavka obmedziť ochranu slabšej strany poisťového vzťahu v prípade, že táto strana je hospodársky významná, bola vyjadrená práve Spojeným kráľovstvom pri príležitosti rokovanií týkajúcich sa jeho pristúpenia k dohovoru. A to práve na základe úvahy, že požiadavka sociálnej ochrany, na ktorej spočíva celá úprava voľby právomoci v oblasti poisťných zmlúv, by nebola odôvodnená, pokiaľ by bol poisťníkom veľký podnik.

85. Pri písaní dohovoru sa však vychádzalo z toho, že z dôvodov právnej istoty môžu byť požiadavky ochrany slabšej strany poisťového vzťahu obmedzené len voči určitým poisťným zmluvám, určeným podľa ich predmetu. Ako totiž vyplýva aj z prípravných prác dohovoru¹⁵, požiadavka Spojeného kráľovstva vychádzala z ťažkosti nájsť objektívne kritérium pre určenie okolností, za ktorých by bolo možné odhliadnuť od požiadavky ochrany slabšej strany zmluvného poisťového vzťahu.

86. Do znenia dohovoru bol preto vložený článok 12a, ktorý umožňuje uzavretie doložiek o voľbe právomoci výlučne vo vzťahu

15 — Pozri bod 140 tzv. Schlosserovej správy, správy k Dohovoru o pristúpení Dánskeho kráľovstva, Írska, a Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska, k Dohovoru o súdnej právomoci a výkone rozhodnutí v občianskych a obchodných veciach, ako aj Protokol týkajúci sa jeho výkladu Súdny dvorom z 9. októbra 1978 (Ú. v. ES C 59, 1979, s. 71).

k poisteniam „veľkých rizík“, teda poistných zmlúv uzavretých vo vzťahu k niektorým druhom dopravy (predovšetkým leteckej a námornej). Z toho vyplýva, *a contrario*, že rozsah a medzinárodný význam podniku, ktorý je zmluvnou stranou alebo poisteného uplatnenia osobitnej právnej úpravy stanovenej dohovorom v oblasti poistných zmlúv, keďže takýto záver je obmedzený len na prípady stanovené článkom 12a.

dila jednu z pôvodných strán v jej právach a záväzkoch“.¹⁹

89. Súdny dvor uviedol, že v takej situácii nie je potrebné skúmať, či tretia strana prejavila svoj súhlas s tým, že bude viazaná doložkou o voľbe právomoci, keďže „v tomto prípade nadobudnutie konosamentu nemôže priznať držiteľovi konosamentu ako tretej strane viac práv, ako mal náložca“.²⁰

87. Spojené kráľovstvo sa na podporu svojej tézy nakoniec odvoláva na judikatúru týkajúcu sa doložiek, obsiahnutých v zmluve o námornej preprave, v ktorej Súdny dvor uznal tieto doložky za uplatniteľné voči držiteľovi konosamentu v postavení tretej strany.

90. Naproti tomu v prípade, kedy by v dôsledku *lex causae* tretia strana vo vzťahu k pôvodnej zmluve nenahradila niektorú z pôvodných strán v jej právach a záväzkoch, Súdny dvor rozhodol, že „súd konajúci vo veci je príslušný zistiť, vezmúc do úvahy podmienky stanovené článkom 17 prvým odsekom dohovoru, účinnosť jej súhlasu s doložkou o právomoci, ktorá bola voči nej uplatnená“.²¹

88. Táto vláda predovšetkým pripomína, že v prípadoch Tilly Russ z roku 1984¹⁶, Castelletti z roku 1999¹⁷ a Coreck Maritime z roku 2000¹⁸ Súdny dvor stanovil, že doložka o právomoci, dojednaná v súlade s článkom 17 Bruselského dohovoru a obsiahnutá v konosamente, môže byť podľa zákona aplikovateľného na daný vzťah uplatnená voči držiteľovi tohto konosamentu v postavení tretej strany, pokiaľ táto tretia strana vo vzťahu k pôvodnej zmluve „nahra-

91. Mne sa však zdá, že Súdny dvor v týchto rozsudkoch neurobil iné, než že uplatnil všeobecné zásady v oblasti zmluvných záväzkov. To znamená že sa domnieval, že doložka o voľbe právomoci môže, ako každá iná zmluvná dohoda, zaväzovať jedine strany ktoré ju dojednali a ktoré jej podpísaním prejavili svoju vôľu nepostupovať podľa ustanovení dohovoru týkajúcich sa právomoci.

16 — Rozsudok z 19. júna 1984, Tilly Russ, 71/83, Zb. s. 2417.

17 — Rozsudok zo 16. marca 1999, Castelletti, C-159/97, Zb. s. I-1597.

18 — Rozsudok z 9. novembra 2000, Coreck Maritime, C-387/98, Zb. s. I-9337.

19 — Tamže, bod 24.

20 — Tamže, bod 25.

21 — Tamže, bod 26.

92. Podľa názoru samotného Súdneho dvora však z tejto všeobecnej zásady existujú dve výnimky.

93. Po prvé, na základe vnútroštátneho zákona uplatniteľného na daný vzťah bude dohoda medzi pôvodnými zmluvnými stranami záväzná voči tretiemu, pokiaľ tento nahradí jednu zo zmluvných strán vo všetkých jej právach a záväzkoch.

94. Keďže táto možnosť je v prejednávanej veci vylúčená, prejdeme bez váhania k druhej výnimke, na základe ktorej je tretia strana viazaná doložkou o voľbe právomoci, pokiaľ výslovne prejaví súhlas s touto doložkou.

95. Ak vo všeobecnosti riešenie tohto druhu rešpektuje požiadavky zmluvnej slobody a autonómie strán charakterizujúce dohovor, inak je to v osobitnej oblasti poistenia, v ktorej ako pripomína Komisia, musia byť tieto požiadavky zosúladené s rovnako podstatnými požiadavkami ochrany slabšej strany poistného zmluvného vzťahu.

96. Iste, dalo by sa namietnuť, že tretia strana stráca prostredníctvom výslovného prejavu vôle tú „nezúčastnenosť“ na doložke o voľbe právomoci, ktorá je jedným zo

základov jej neuplatniteľnosti. Pri bližšom skúmaní však vyplýva, že to nestačí na uplatnenie doložky voči tejto tretej strane, aspoň pokiaľ nemá, tak ako v predmetnom prípade, sídlo (alebo bydlisko) v tom istom členskom štáte ako poistiteľ (a poistník).

97. Ako sme totiž videli vyššie (pozri bod 33 a nasl. vyššie), dohovor pripúšťa, aby sa slabšia strana vzdala niektorých zo súdov, na ktoré by mala právo na základe pravidiel o právomoci stanovených v oddieli 3, len ak to tomuto subjektu nespôsobí ujmu. V prípade doložky o voľbe právomoci podľa článku 12 ods. 3 neexistencia ujmy vyplýva z voľby súdu štátu, v ktorom majú obe strany (a teda aj slabšia strana) bydlisko (pozri bod 39 vyššie). V prípade, že ide o tretiu stranu so sídlom (alebo bydliskom) v inom štáte, súd stanovený na základe doložky by bol súd určený len podľa štátu poistiteľa, čo by bolo riešením jasne odporujúcim cieľom, ktoré sleduje oddiel 3 dohovoru.

98. Nebolo by možné ani tvrdiť, že výslovný prejav vôle tretej strany by podstatne zmenil situáciu. Ako totiž bolo uvedené (pozri bod 33 a nasl. vyššie), ochrany stanovenej v prospech slabšej strany článkami 7 až 11 dohovoru je možné sa vzdať prostredníctvom doložky o voľbe právomoci podľa článku 12 tohto dohovoru iba v prípadoch, keď je opodstatnené predpokladať, že táto doložka nespôsobí ujmu slabšej strane (pozri predo-

všetkým odseky 2 a 3 ustanovenia). To sa nedá povedať o predpokladanom prípade, keďže z doložky by vyplývala výlučná právomoc súdu príslušného podľa bydliska poistiteľa, ktorý sa nezhoduje so súdom tretej strany.

100. Z tohto dôvodu navrhujem Súdnemu dvoru odpovedať na prejudiciálnu otázku v tom zmysle, že doložku o voľbe právomoci, dojednanú v súlade s článkom 12 ods. 3 Bruselského dohovoru, nemožno uplatňovať voči poistenému ako tretej strane, ktorý má bydlisko v inom členskom štáte ako poistiteľ a poistník.

99. Nezdá sa mi teda, že by námietky, ktoré som tu preskúmal, boli spôsobilé poprieť vyššie naznačenú tézu.

V — Návrh

101. Vo svetle vyššie uvedených úvah preto navrhujem Súdnemu dvoru, aby na prejudiciálnu otázku predloženú cour d'appel de Grenoble odpovedal takto:

„Doložku o voľbe právomoci, dojednanú v súlade s článkom 12 ods. 3 Bruselského dohovoru, nemožno uplatňovať voči poistenému ako tretej strane, ktorý má bydlisko v inom členskom štáte ako poistiteľ a poistník.“